

Sosyal Desteğin Mahkûmların Ruh Sağlığına Etkileri

Effects of Social Support on the Mental Health of Incarcerated Individuals

 Zübeyit Gün¹

¹Genesis Psikoloji, İzmir

ÖZ

Sosyal destek, çok boyutlu ve kapsamlı yapısından da kaynaklı olarak, tanımlanması ve ölçülmesi güç bir kavramdır. Sosyal desteğin ele alınması, özellikle kavramsallaştırılmasındaki güçlükler nedeniyle oldukça zorlu olabilir. Ancak, yine de olumlu psikolojik çıktıları ve olumsuz koşulların etkilerini önleme ve azaltmadaki başarısından dolayı, önemli bir araştırma alanı olarak ön plana çıkmaktadır. Stresli durumları yoğun olarak barındıran cezaevi deneyimi, bu koşullarda sosyal desteğe duyulan artmış ihtiyaca karşın, doğası gereği, sosyal desteği kısıtlayıcı özelliklere sahiptir. Bu ikilemin dengelenmesi, en azından olumsuz etkilerinin azaltılması, ruh sağlığı problemleri açısından dezavantajlı konumda olan mahkûmların ruh sağlığını koruma, iyileştirme ve sürdürme açısından son derece önemlidir. Bu amaca yönelik çabalar, suç davranışının, birey ve toplum bazında yarattığı olumsuz yaşantıları hafifletmekte olumlu etkiye bulunabilir. Yukarıdaki kabullerden de hareketle, bu çalışmada, sosyal destek ve mahkûm ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi detaylı bir şekilde incelemek ve geliştirilecek araştırma ve müdahalelere katkıda bulunmak amacıyla konu ile ilişkili araştırmalar derlenmiştir. Mevcut çalışma ile sosyal desteğin tanımlanmasına ve kavramsallaştırılmasına yönelik görüşler analiz edilmiş, böylece araştırmalarda sosyal desteğin ele alınışına ışık tutulması hedeflenmiştir. Bu amaca hizmet etmek üzere, sosyal desteğin ruh sağlığı ile ilişkisine dair örnekler verilmiştir. Bunu takiben söz konusu ilişkinin travmatik yaşantılar özelinde nasıl vücut bulduğu tartışılmıştır. Bu tartışma, travmatik yaşantılar barındıran mahkûmiyet hâli özelinde sürdürülmüştür. Değerlendirmeler ışığında, bireysel ve toplumsal boyutta olumlu çıktılar elde etmeye yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Sosyal destek, mahkûmiyet, cezaevi, ruh sağlığı

ABSTRACT

The conceptualization and measurement of social support are challenging mostly due to the scope and multidimensionality of the construct. Despite this hardship, it is deemed an important field of research in response to its positive psychological outcomes and success in the prevention and alleviation of the negative impact of challenging life conditions. As harborers of such conditions, prisons add to the need for social support while limiting social support by their very definition. Balancing this conundrum, or at least reducing the impact of the negative conditions of prisons, is of utmost importance to protect, improve, and maintain the mental health of incarcerated individuals who are already at a disadvantage in terms of their mental health. Efforts in pursuit of such a goal may contribute to the mitigation of the negative effects of criminal behaviors on both the individual and society. Thus, this paper reviews research on the relationship between social support and the mental health of incarcerated individuals to further the current discourse and contribute to future research and interventions. To achieve this, different views on the definition and conceptualization of social support were analyzed to light the way for the approaches that might be adopted in future research, followed by the gathering of research on the relationship between mental health and social support. Then, the manifestation of this relationship in traumatic experiences was discussed followed by digging deeper into its implication in incarceration. Finally, suggestions were offered to obtain positive outcomes both for individuals and for society.

Keywords: Social support, incarceration, prison, mental health

Giriş

Sosyal kurumlar olan cezaevleri, başlangıçta cezalandırma amaçlı tasarlanmış, fakat zamanla birden çok işlevi üstlenecek şekilde geliştirilmiştir (Emasealu 2019). İslah ve suç davranışını değiştirme bu işlevlerden olsa da cezaevi koşulları genellikle suç davranışının tekrarını ve ortaya çıkmasını önleme gibi değişimleri sağlayabilecek özelliklere sahip değildir (McDougall ve Pearson 2020). Beklenen değişimleri sağlamada ve sürdürmede ne derece başarılı olabileceklerinin göstergelerinden biri ise mahkûmların cezaevi öncesi, esnası ve sonrasındaki ruh sağlığıdır. Ruh sağlığının ise sosyal destek ile pozitif ilişkisi olduğu, uzun süredir kabul gören bir bulgudur (Li ve ark. 2021, Hu ve ark. 2022, Acoba 2024). Ancak cezaevleri yapıları gereği yalıtılmışlık yaratır ve ilişki kurma ve

Yazışma Adresi / Address for Correspondence: Zübeyit Gün, Genesis Psikoloji, Cumhuriyet Bul. Arpacıoğlu İş Merkezi, İzmir, Türkiye **E-mail:** gunzubeyit@yahoo.com

Geliş tarihi/Received: 27.06.2024 | **Kabul tarihi/Accepted:** 09.09.2024

sürdürmenin önüne engeller koyar. Hâliyle cezaevi ve sosyal destek ilişkisi, doğası gereği çift yönlülük barındırır. Öyle ki cezaevine giden süreçte yetersiz sosyal desteğe erişimin payı olmuş olabilir ve cezaevinin kendisi de sosyal destek kaynaklarında kayıplara yol açabilir. Nitekim çalışmalar, mahkûmların sosyal destek düzeyinin yetersiz olmasının yanı sıra cezaevi sürecinde de sosyal destek kayıplarının yaşandığını ve sonucunda meydana gelen yalnızlaşmanın ruhsal sıkıntıları beraberinde getirdiğini göstermiştir (Blackburn ve ark. 2008, Aydın 2010).

Cezaevine giden süreçte, cezaevi süresince ve cezaevinden sonraki süreçte mahkûmların sahip oldukları sosyal destek, suç işleme davranışlarının ve bu davranışların yinelenmesinin önüne geçmeye katkıda bulunabilir. Nitekim pek çok araştırmacı bu görüşü desteklemiş ve çok sayıda çalışmada, mahkûmiyet, sosyal destek ve ruh sağlığı ilişkisine odaklanılmıştır. Zira Goldstein ve diğerlerinin (2009) de belirttiği üzere, sosyal destek, mahkûmların suçluluk duygusuyla baş etmelerini ve fiziksel ve zihinsel olarak sağlıklı kalmalarını desteklemektedir. Bu ve benzeri görüşlerden hareketle, bu derlemede mahkûmiyet, sosyal destek ve ruh sağlığı ilişkisine yönelik çalışmalara yer verilmiş ve böylece ilgili alan yazına katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Sosyal Desteğin Tanımı ve Kavramsallaştırılması

Sosyal destek, insan ilişki ve etkileşimlerinin yapısal ve sosyal boyutlarıyla genişleyen bir içeriğe atıf yapar ve bu durum, sosyal desteğin tanımlanmasını ve değerlendirilmesini güçleştirir. Sosyal desteğin nasıl kavramsallaştırılacağı ve ölçüleceği tartışma konusu olagelmıştır (Gottlieb 1983, Turner ve ark. 1983, Kawachi ve Berkman 2001, Turner ve Brown 2010). Araştırmacılar, sosyal desteğin öneminin göz ardı edilemeyeceğini kabul ve çok faktörlü bir kavram olduğunda hemfikir olarak, sosyal desteği, farklı tür ve kategorilere ayırarak kavramsallaştırmaya çalışmışlardır (Dean ve Lin 1977, Hirsch 1980, House 1981, Funch ve Mettlin 1982).

Sosyal desteğe dair güncel yaklaşımları en çok etkilemiş kavramsallaştırmalarından birini yapan Cobb'un (1976) tanımına göre, sosyal destek, kişiyi 1) bakım verilmiş ve sevilmiş 2) saygı gösterilmiş ve değer verilmiş ve 3) bir iletişim ağına ve karşılıklı yükümlülüğe ait hissettiren olmak üzere üç sınıftan birinden veya birkaçından gelen bilgidir. Diğer bir deyişle Cobb'a (1976) göre sosyal destek, bireyin sevildiğinden, değer verildiğinden ve gerektiğinde başkalarına güvenebileceğinden ne derece emin olduğudur. Yine Cobb'a (1979) göre sosyal destek, yardım etme ve danışmanlık gibi araçsal, annelik gibi aktif ve mal ve hizmet sağlama gibi maddi olan destek türlerinden ayrılmalıdır. Zira kişinin sosyal desteği nasıl algıladığı ile gerçekte sahip olduğu destek kaynakları arasında ayırım yapılması gerekmektedir (Turner ve Brown 2010). Moss (1973) ise, Cobb'un (1976) karşılıklılık vurgusuna itiraz etmiş ve sosyal desteğin, kişinin yapabilecekleri için değil, olduğu kişi için sevildiğine, ihtiyaç duyulduğuna ve kabul edildiğine dair nesnel inancı olduğunu öne sürmüştür.

Sosyal desteğin en yaygın başvuru kavramsallaştırılmasından bir diğerini yapan House'a (1981) göre ise, sosyal destek, bilgi desteği, araçsal destek, değerlendirme desteği ve duygusal destek olmak üzere dört forma sahiptir. Bilgi desteği, stres durumunda kişiye sağlanan bilgiyi içerir ve kişinin problemleri için danışabileceği destek kaynaklarına sahip olması ile ilişkilidir. Diğer bir deyişle, bilgi desteği, tavsiye, rehberlik ve yönlendirme alma ile ilişkilidir (Andersen 2018). Araçsal destek, kişiye maddi hizmet, mal ve yardım sağlanmasıdır. Değerlendirme desteği ise, öz değerlendirme ile ilişkili bilgiye erişimdir ve kişinin eylem ve ifadelerinin uygunluğuna dair aldığı geri bildirimleri içerir (Langford ve ark. 1997, Santiago ve ark. 2023). House'a (1981) göre, en önemli sosyal destek kategorisi olan duygusal destek ise, önemsenme, empati, sevgi ve güvenin sağlanmasıdır.

Vaux'a (1988) göre ise, sosyal destek bir meta-yapıdır ve birbirinden ayrılabilen birden çok teorik yapıyı barındırır. Buna göre, sosyal desteğin kapsamı ve karmaşıklığı, sosyal desteğin tanımının yapılmasına ve ölçülmesine engeldir ve ölçülebilmesi yalnızca barındırdığı yapıların incelenmesi ile mümkündür. Vaux (1988), bu yapıları, destek ağı kaynakları, destekleyici davranışlar, desteğe dair nesnel değerlendirme ve destek veya ağı oryantasyonu olarak örneklendirmiştir. Benzer şekilde, Laireiter ve Baumann'a (1991) göre, sosyal desteğin kavramsallaştırılması için çok boyutlu bir sınıflandırma sistemi gerekmektedir ve bu sınıflandırma sistemi, sosyal bütünleşme, sosyal ağ, sosyal destek iklimi, alınan destek ve algılanan desteği içermelidir. Sözü ettiikleri sosyal bütünleşme, kişinin sosyal ağı içindeki kişilere bağlılığını (Barrera 1986) ve kişinin, sosyal ağın her bir üyesi ile bağının derinliğini ve kuvvetini temsil eder (Langford ve ark. 1997). Bu sistemin bir diğer parçası olan sosyal ağ, sosyal desteğin aracıdır ve yardım ve koruma takasına dahil kişilerin etkileşim alanını ifade eder (Berkman 1984, Gottlieb 1983, Hogue 1985, Kahn ve Antonucci 1980). Sosyal ağ, etkileşim sürecinin yapısını oluştururken, sosyal destek bu sürecin işlevidir (Langford ve ark. 1997). Sosyal destek iklimi ise, çevrenin kişiliğidir (Moos ve Lemke 1992) ve yardım ve koruma sağlama aracılığıyla sosyal karşılaştırma, sosyal yeterlik ve sosyal desteğin tanımlayıcı özelliklerinin takasını besler. Öyleyse destek davranışlarının ortaya çıkması için,

insanlardan oluşan bir yapı olan sosyal ağa, yardımlaşma ve koruma atmosferi olan sosyal iklime ve bu atmosferi üreten sosyal bütünlüşmeye ihtiyaç vardır.

Bu tanımlamaları takip eden çok sayıda araştırmacı, sosyal desteği sıklıkla çok boyutlu bir yapı olarak değerlendirmiş, ancak ele aldıkları ilişkili bileşenler çeşitlilik göstermiştir. Bu çeşitlilik içinde üç bileşen, araştırmacılarca sıklıkla vurgulanmış olmakla öne çıkmıştır (Turner ve Brown 2010). Bunlardan biri olan alınan sosyal destek, kişinin yakınlarının sağladığı araçsal desteği veya bilgi desteğini kapsar (House ve ark. 1988). Bir diğer bileşen olan yapısal destek ise, kişilerin birbirleriyle bağlarının organizasyonunu ifade eder ve sosyal ağ üyeleriyle temas sıklığı ve sosyal bağların yapısal özellikleri ile ilgilidir (Pearlin 1989, Umberson ve ark. 1996). Sözü edilen bu yapısal özellikler, desteği alan ve veren arasındaki değiş tokuşun karşılıklılığını, ilişkili bağların kuvvetini, ağ üyeleri arası benzerliklerin derecesini ve ağ üyeleri arasındaki ilişkilerin yoğunluğunu kapsar (Wellman 1981, Wellman 1990, Turner ve Brown 2010). O hâlde, sosyal desteğin yapısal özelliklerini, destek kaynağının kim olduğu, ne kadar destek alındığı ve kaynağın kişiye yakınlığı belirlerken, nitel yani işlevsel özelliklerini ise, desteğin birey için ne kadar değerli olduğu ve bireyin ihtiyacını ne kadar karşıladığı belirler (Yıldırım 2004, Oral 2015).

Üçüncü bileşen olan algılanan sosyal destek ise, kişinin, kişiyi önemseyen ve kişiyle iletişim içinde olan bir sosyal ağa ait olduğuna dair nesnel inancı ve değerlendirmesidir (Cobb 1976, Lakey ve Scoboria 2005). Diğer bir deyişle, alan yazında kimi zaman duygusal destek olarak da yer alan algılanan sosyal destek, kişinin değer verdiği ve önemseydiği insanlar tarafından sevilip sevilmediğine ve değer verilip verilmediğine dair algısına işaret eder ve kişinin, aldığı sosyal desteğin yeterliliğine dair kanaatini ifade eder (Prociano ve Heller 1983, Güngör 1996). Araştırmacılar, ruh sağlığı ve iyi oluş açısından sosyal desteğin kendisinden ziyade kişi tarafından nasıl algılandığının daha önemli olabileceği görüşünden hareketle, sıklıkla algılanan sosyal destek kavramına odaklanmayı tercih etmişlerdir (Turner ve Brown 2010). Bu görüş, algılanan sosyal desteğin, diğer formlara kıyasla, ruh sağlığı üzerinde daha etkili olduğunu gösteren çalışmalarca da desteklenmiştir (Stokes 1985, Arıkan ve Kahrıman 2002, Ünüvar 2003). Kişinin erişebileceği sosyal desteğe dair algısı, sosyal desteğin stres üzerindeki etkisinin önemli bir kısmının kaynağıdır (Coyne ve DeLongis 1986). Ancak, Pearlin'in (1989) ileri sürdüğü gibi, sosyal kurum ve bağların önemini kavrayabilmek için algılanan sosyal desteğin yanı sıra, sosyal ağlar ve kaynaklar da değerlendirilmeye alınmalıdır.

Sosyal Destek ve Ruh Sağlığı

Aile, arkadaş, profesyoneller ve kurumlardan alınan sosyal desteğin fiziksel ve ruhsal sağlık üzerindeki olumlu etkisi çok sayıda çalışma tarafından gösterilmiştir (Field ve Schuldberg 2011). Ancak, çalışmalar, sosyal desteğin ruh sağlığı üzerindeki etkisinin fiziksel sağlık üzerindeki daha yüksek olduğunu ve desteğin türüne göre değiştiğini göstermiştir (Ganster ve Victor 1988, Prociano 1992). Buradan hareketle, araştırmacılar, sıklıkla sosyal desteğin, stresin olumsuz etkileri üzerindeki düzenleyici rolünün üzerinde durmuşlardır. Sosyal desteğin stres tamponlayıcı etkisi olarak ifade edilen bu hipoteze göre, sosyal desteğin temel etkisi, stresin miktarından bağımsız olarak, kişilerin ruh sağlığı üzerindeki olumlu etkisini ifade eder. Diğer yandan sosyal desteğin tamponlayıcı etkisi ise, özellikle çok sayıda stres yaratan olay varlığında, kişileri, bu olayların sağlık üzerindeki olumsuz etkisinden korur (Cohen ve Wills 1985). Diğer bir deyişle, stresin düzenlenmesi, hem sadece sosyal desteğe dayalı süreçlerle hem de stresin seviyesinin ve sosyal desteğin ortak üretimi olan süreçlerle gerçekleşir (Field ve Schuldberg 2011).

Lazarus ve Folkman'a (1984) göre, sosyal destek, değerlendirme ve baş etme süreçlerindeki aracı rolü sayesinde tamponlayıcı etkisini göstererek, kişileri strese maruz kalmanın zarar verici etkilerinden koruyabilir. Öyle ki sosyal desteğe sahip insanların kaynaklarını aşan ya da zorlayan olay sayısı daha az olacaktır ve hâliyle daha az stres yaşanacaktır. Dahası stres yoğun olsa da destek veren diğerleri sayesinde uyumsuz baş etme stratejilerinin kullanımı azalacak ve bunların olumsuz psikolojik çıktıları daha az tecrübe edilecektir (Boutte 1991).

Bunu destekler şekilde, sosyal destek, tekrarlı ve tutarlı bir şekilde, psikolojik dayanıklılık, baş etme, yaşam doyumu, yaşam kalitesi ve psikolojik belirti ile ilişkilendirilmiştir ve çok sayıda çalışmada, sosyal desteğin sağlıklı baş etme, azalmış depresyon, stresli koşullarda artmış yeterlik, artmış olumlu duygulanım, öz değer, yaşam doyumu ve psikolojik iyi oluşla ilişkili olduğu gösterilmiştir (Krause 1987, Cohen 1988, Lambert ve ark. 1989, Stewart 1993, Buschmann ve Hollinger 1994, Ducharme ve ark. 1994). Yine farklı çalışmalarda, sosyal desteğin, depresyona neden olabilecek risk faktörleriyle depresyon arasındaki ilişkide tampon görevi gördüğü rapor edilmiştir (Cohen ve Hoberman 1983, Cohen ve ark. 1984, Cohen ve Wills 1985).

Örneğin, Gülada'nın (2016), toplam 112 üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmada, erkek katılımcılarda algılanan sosyal desteğin, depresif semptomlara karşı tampon görevi gördüğü belirlenmiştir. Prince ve arkadaşlarının

(1997), Birleşik Krallıkta ikamet eden 65 yaş üstü 654 yetişkinle yürüttükleri araştırmada, sosyal destek azlığının yalnızlığı artırdığı ve yaşam kalitesini azalttığı belirlenmiştir. Varıcıer'in (2019) algılanan ebeveyn tutumu, algılanan sosyal destek, kontrol odağı ve baş etme stillerinin, yetişkin psikolojik dayanıklılığı üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmada, psikolojik dayanıklılık ile özel birinden algılanan sosyal destek ve toplam algılanan sosyal destek arasında pozitif bir ilişki olduğu ve aileden algılanan sosyal desteğin, dayanıklılığı yordayan değişkenlerden biri olduğu bulunmuştur.

Bunlardan farklı olarak, Şahin ve Buzlu'nun (2017), psikolojik dayanıklılığın, öz yeterlik, sosyal destek ve etkili baş etme ile ilişkisinde algılanan sosyal desteğin rolünü araştırmak üzere, toplam 215 hemşirelik öğrencisiyle yaptıkları çalışmada, sosyal destek ve psikolojik dayanıklılık arasında bir ilişki olmadığı belirlenmişken, araştırmacılar bu bulguyu, örnekleme oluşturan bireylerin birbirlerine çok yakın özellikler taşıması ile açıklamışlardır. Bunun tersine, Kelle ve Uysal Irak'ın (2018), duygulanım, baş etme stili, sosyal destek ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide dayanıklılığın aracı rolünü incelemek üzere, 403 katılımcı ile yürüttükleri çalışmada, sosyal desteğin, dayanıklılığın anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür. Aynı çalışmada, dayanıklılığın ve aileden alınan sosyal desteğin, yaşam doyumuyla doğrudan ilişkili olduğu rapor edilmiş ve dayanıklılığın, olumlu duygulanım, iyimser baş etme, kendine güvenli baş etme, sosyal destek alma ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı belirlenmiştir.

Sosyal desteğin baş etme ile ilişkisini ele alan bir diğer araştırma olan Ballı'nın (2005) toplam 279 erbaş ve erle yürüttüğü çalışmada, algılanan sosyal destekle güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı arasında pozitif bir ilişki ve algılanan sosyal destekle kendine güvensiz yaklaşım ve çaresiz yaklaşım arasında negatif bir ilişki olduğu görülmüştür. Dahası psikiyatri kliniğine sevk edilen er ve erbaşların, edilmeyenlere göre, kendine güvensiz yaklaşımı daha fazla kullandıkları ve iyimser yaklaşım, sosyal destek arama ve kendine güvenli yaklaşımı daha az kullandıkları belirlenmiştir. Çalışmalarında, bekleneceği üzere, psikiyatri kliniğine sevk edilenlerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin daha düşük olduğu görülmüştür. Şahin ve Durak'ın (1995), 545 üniversite öğrencisiyle yürüttüğü ölçek uyarlama çalışmasında ise, iyimser ve kendine güvenli yaklaşımın sosyal destekle arttığı, sosyal destek azaldığıdaysa çaresiz ve boyun eğici yaklaşımın arttığı görülmüştür. Yamaç'ın (2009) toplam 620 üniversite öğrencisiyle yürüttüğü çalışmada, aileden algılanan sosyal destek ile kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım arasında pozitif bir ilişki ve aileden algılanan sosyal destek ile çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım arasında ise negatif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Aynı çalışmada, arkadaşta algılanan sosyal destek ile kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım arasında pozitif bir ilişki olduğu ve arkadaşta algılanan sosyal destek ile sosyal destek arama arasında ise negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Binar'ın (2011) sığınma evinde kalan toplam 148 kadınla yaptığı çalışmada ise, aileden algılanan sosyal destek ile kendine güvenli yaklaşım ve arkadaşta algılanan sosyal destek ile kendine güvenli yaklaşım ve sosyal destek arama arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür.

Özetle, bu bulguların, sosyal desteğin tamponlayıcı etkisi teorisini destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Öyle ki çalışmalar, sosyal desteğin, azalmış psikolojik belirti düzeyi ile ilişkili olduğunu ve artmış psikolojik dayanıklılık, yaşam doyumu ve yaşam kalitesi gibi olumlu psikolojik çıktılarla ilişkilendirilebileceğini göstermiştir. Dahası, beklenebileceği üzere, sosyal destek kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım ve sosyal destek arama gibi uyumlu kabul edilen baş etme stratejileri ile pozitif çaresiz yaklaşım gibi uyumsuz baş etme stratejileri ile ise negatif ilişkili görünmektedir. Ancak, algılanan sosyal desteğin baş etme ile ilişkisinde desteğin kaynağının kim olduğunun önemli bir faktör olabileceği de göz önüne alınmalıdır.

Sosyal Destek, Travma ve Travmatik Bir Yaşantı Olarak Mahkûmiyet

Sosyal destek, hem baş etme süreçleri üzerindeki aracı rolü ile temel etkisini gösterebilir hem de olumsuz yaşantıların etkilerine karşı tampon görevi görebilir (Cohen ve Wills 1985, Oral 2015). Cohen ve Wills'e (1985) göre, ilişkinin kendisinin önemli olduğu durumda tampon etki devreye girerken, kişinin sahip olduğu desteğin miktarının ve ait olduğu grubun büyüklüğünün önemli olduğu durumlarda ise temel etki devrededir. Bu görüşü takip eden başka araştırmacılara göre ise, sosyal desteğin temel etki işlevi her zaman devredeyken, tampon etki işlevi stresli durumlar sırasında devreye girer (Şahin 1999). Ancak, bu etkiler hem ayrı ayrı hem de beraber ortaya çıkabilir (Duru 2008).

O hâlde stres miktarı arttıkça sosyal desteğin tamponlayıcı etkisinin daha da önemli hâle geleceği söylenebilir ve travmatik olaylar, yüksek oranda stres yaratan yaşantılardır. Hâliyle travmatik yaşantılar ve sosyal destek ilişkisinin iyi anlaşılması, travmatik olaylar yaşanırken ve takip eden süreçte ruh sağlığının korunması ve iyileştirilmesi için son derece önemlidir. Nitekim Yap ve Devilly (2004), sosyal desteğin, özellikle algılanan sosyal desteğin, travma maruz kalma sonrası yaşanan stresin hem düzenleyicisi hem de aracısı olduğunu

belirtmişlerdir. Bu görüşü destekler şekilde, araştırmalar, travma yaşantısını takip eden psikopatolojilerin en kuvvetli yordayıcılarından birinin sosyal destek olduğunu göstermiştir (Joseph ve ark 1993, Holeva ve ark. 2001). Örneğin, meta analiz çalışmalarının bulguları, Travma Sonrası Stres Bozukluğunun (TSSB) en kuvvetli yordayıcılarından biri olarak sosyal desteği işaret etmiştir (Brewin ve ark. 2000, Ozer ve ark. 2003).

Stres ve travmatik yaşantıların zeminini oluşturabildiği suç davranışını, sıklıkla yine stresli ve travmatik olabilecek yargılanma, cezaevi süreci ve cezaevi sonrası yaşananlar takip eder (Williams ve Liu 2021, Hu ve ark. 2022, Martinez ve Fernandez, 2022, Anderson ve Chang 2023). Nitekim farklı çalışmalarda, çeşitli mahkûm gruplarında travma ilişkili semptom varlığı oranlarının oldukça yüksek olduğu rapor edilmiştir (Leidenfrost ve Antonius 2020). Mahkûmiyet süresince ortaya çıkabilen ve ruh sağlığı problemleri yaratabilen ya da mevcut ruh sağlığı problemlerini kötüleştirebilen travma türlerinden biri kişilerarası travmadır. Bu hem fiziksel hem de fiziksel olmayan saldırı ve zorbalığı içerebilir (Piper ve Berle 2019). Dahası, cezaevi koşullarında kişiler, sürekli tehdit edici bir ortamın içinde olma ve tecrit gibi potansiyel olarak travma edici muamelelere maruz kalmaktadır (Colvin 2000). Örneğin, cezaevinde şiddetin ortaya çıkma olasılığı genel popülasyonda ortaya çıkma olasılığından 13-27 kat yüksektir (Teplin ve ark. 2005, Blitz ve ark. 2008). Araştırmalar, cinsiyetten bağımsız olarak, mahkûmların yaklaşık %40'ının son altı ay içinde fiziksel ve cinsel saldırıya maruz kalmış olduklarını ortaya koymuştur (Wolff ve ark. 2007, Wolff ve ark. 2008).

Sosyal destek, cezaevlerinin olumsuz ruh sağlığı çıktıının etkili bir şekilde önüne geçebilecek olmasıyla ve sosyodemografik ve psikolojik özelliklere kıyasla modifiye edilebilirliğiyle, mahkûm ruh sağlığını koruma ve iyileştirmeye yönelik müdahaleler için öne çıkmaktadır. Örneğin, çalışmalar, diğerlerinin destekleyici eylemleri olmasının, hatta sadece kişinin böyle olduğuna inanmasının dahi, cezaevi kaynaklı stresin etkisini hafiflettiğini göstermiştir (Favril ve ark. 2017). Ancak, cezaevi koşulları sosyal destek kaynaklarını kısıtlar. Örneğin, Çalıcı Yılmaz'ın (2016), bir ruh ve sinir hastalıkları hastanesinin tutuklu ve mahkûm servisine yatışı yapılmış 403 hükümlünün, sosyodemografik, klinik ve suça ilişkin özelliklerini araştırdığı ve bu özellikleri tekrarlayıcı yatış durumuna göre karşılaştırdığı çalışmada, mahkûmların büyük çoğunluğunun yetersiz sosyal desteğe sahip olduğu görülmüştür. Dahası tekrarlı yatışı olan mahkûm grubu içindeki sosyal desteği olmayanların oranının, tekrarlı yatışı olmayan gruptakine göre yüksek olduğu belirlenmiştir, diğer bir deyişle, sosyal destek ile ruh ve sinir hastalıkları hastanesine yatış arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. Fioritti ve arkadaşlarının (2001), adli hastaneye yatışı yapılmış ve yapılmamış toplam 118 kişilik bir örnekleme mahkûmların kriminolojik ve psikososyal özelliklerini araştırdıkları çalışmada da yüksek güvenlikli hastane servisi olgularındaki psikososyal yetersizliğe dikkat çekilmiştir.

Sosyal Destek ve Mahkûm Ruh Sağlığı

Ziyaretler, cezaevi koşullarının kötüleştirdiği psikososyal yetersizliğin giderilmesi için ihtiyaç duyulan sosyal ağları sürdürmenin yaygın yoludur ve mahkûmlar için anlamlı olan etkileşimleri sağlayabilir (Arditti 2005, Arditti 2012, Curley ve ark. 2024). İzolasyon ve hapsedilmenin yarattığı stresi azaltan ziyaretlerin, fiziksel ve ruhsal sağlığı iyileştirdiği, kurum içi kural ihlallerini azalttığı ve mükerrer mahkûmiyet oranını düşürdüğü çok sayıda çalışma tarafından gösterilmiştir (Hairston 1988, Hairston 1991, Poehlmann 2005, Cochran 2012, Visher ve O'Connell 2012, Siennick ve ark. 2013, Mitchell ve ark. 2016). Örneğin, Aydın'ın (2010) mahkûmların yalnızlık ve ruhsal belirti düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek üzere toplam 201 erkek mahkûm ile gerçekleştirdiği çalışmada, ziyaretçi sıklığı ve mektuplaşma arttıkça yalnızlık düzeyinin azaldığı, yalnızlık ve toplam ruhsal belirti arasında pozitif bir ilişki olduğu, yalnızlık düzeyiyle ilişkisi en kuvvetli olan belirtinin depresyon olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, Özkürkçügil'in (1998) mahkûmların yalnızlık ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmak üzere toplam 386 mahkûmla yürüttüğü çalışmada, ziyaretçisi çok ender gelen ya da hiç gelmeyen mahkûmların yalnızlık düzeyi daha yüksek bulunmuş ve yalnızlık düzeyi daha yüksek olan mahkûmların depresyon düzeyinin de daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, De Claire ve Dixon'ın (2017), aile ziyareti ve mahkûmların iyi oluşu arasındaki ilişkiyi araştırmak üzere 1991-2017 arası yayınlanmış derleme bulgularında da ortaya çıkmış ve cezaevi ziyaretlerinin kadın ve ergen mahkûmların depresyon belirtilerini hafiflettiği tespit edilmiştir. Black'in (2015), cezaevine girişte depresyon belirtisi saptanmış ve 18 yaş altı en az bir çocuğu olan 400 erkek mahkûm ile ziyaret durumu ve depresyon arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında ise, cezaevine girişten 12 ay sonra, ziyaret ile mahkûmların depresyon belirtilerinin artışı azalma arasında ilişki olduğu, en büyük farklılığın hiç ziyaretçisi olmayanlarla 1-5 ziyaretçisi olanlar arasında olduğu ve ziyaretçinin kim olduğunun depresyon belirtilerindeki değişikliği etkilemediği görülmüştür.

Ancak, ziyaretler, cezaevi koşullarında paradoksal bir durum yaratır. Öyle ki mahkûmların sevdikleri kişilerle bağlarını destekleyebilir, ancak ayrılma ve ilişki çatışmaları gibi nedenlerle olumsuz duygusal yanıtları tetikleyebilir ve hatta iyi olmayan ilişkilerin daha kötüye gitmesine neden olabilir (Wildeman ve Western 2010,

Arditti 2012, Beckmeyer ve Arditti 2014, Meyers 2017). Dahası olumsuz bir ziyaret tecrübesi mahkûm ve ziyaretçinin yaşadığı stresi ve baskıyı artırabilir (Cochran ve Mears 2013, Pleggenkuhle ve ark. 2018). Öyleyse mahkûmlar için ziyaretin, kimin ziyaret ettiğine bağlı olarak, olumlu ya da olumsuz bir tecrübe hâline gelebileceği ve farklı kişilerarası ilişkilerin farklı boyutlarda destekleyici işlev gösterebileceği ileri sürülebilir (Curley ve ark. 2024). Nitekim ziyaretlerin, sözü edilen olumlu etkilerinin ortaya çıkmasını sağlayan mekanizmanın aslında sosyal destek olduğu öne sürülmüştür ve çalışmalarda ziyaretler sosyal desteğin bir ölçüsü olarak ele alınmıştır (Meyers ve ark. 2017).

Örneğin, Çıvgın'ın (2015) toplam 494 hükümlüden oluşan bir örnekleme mahkûmların ruh sağlığını, psikolojik baş etme becerilerini ve dayanıklılığını incelediği çalışmada, ziyaretçisi düzenli gelen mahkûmların, düzenli gelmeyenlerinkine göre algılanan sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Ravanoğlu'nun (2018), toplam 200 mahkûmla algılanan sosyal desteğin kurum uyumu ve psikolojik belirti durumu ile ilişkisini incelediği çalışmada ise, yakınları ziyarete gelen, para yatırılan, iki haftada bir telefonla görüşen ve mektuplaşan mahkûmların algılanan sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca çalışmada, algılanan sosyal destek düzeyi yüksek olan mahkûmların, Kısa Semptom Envanterinin alt boyutlarından daha düşük puan aldığı ve sosyal destek düzeyindeki artışın ruh sağlığında iyileşme ile ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Diğer yandan hükümlülüğe özel olan cezaevindeki yaşam koşulları, cezaevindeki ilişkiler, ailevi sorunlar ve mahkûmiyet süreciyle ilgili kaygılar gibi stres olayları, iyi oluş çıktılarının yordayıcısı olarak ele alındığında, sosyal desteğin negatif yönlü bir ana etkisi olduğu ve bu stres olaylarının yalnızlık ile ilişkili olduğu gösterilmiştir (Moore ve ark. 2021). Bu görüşten hareketle yalnızlık ve ziyaret arasındaki ilişkiyi incelemiş araştırmacılardan biri olan Karamustafa'nın (2017) 161 erkek mahkûm ile madde kullanımı ve yalnızlık arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, yalnızlık düzeyinin ziyaret sıklığı ile farklılaşmadığı, fakat daha sık iletişim kurulan mahkûmların, daha az kurulanlara göre, yalnızlık düzeyinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Aydın'ın (2010) çalışmasında da mükerrer suç varlığının, yalnızlık düzeyine göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Bu bulgulardan hareketle yalnızlık ve ziyaretlerin tek başına sosyal desteği yordamadığı söylenebilir (Meyers ve ark. 2017, Curley ve ark. 2024). Örneğin, sosyal destek ağlarının etkisinin kontrol edildiği koşullarda, ziyaretlerin mükerrer suç üzerinde etkisi olmadığı tespit edilmiştir (Lee 2019). Bunu göz önüne alan araştırmacılar, mahkûm örneklemlerinde sosyal desteği farklı formlarıyla incelemiş ve sosyal desteğin, cezaevi süreci ve sonrasına uyumlanmada anahtar bir rol oynadığını rapor etmişlerdir. Örneğin, Jacoby ve Kozié-Peak'in (1997), ABD'de bulunan ve klinik bozukluk tanısı olan 27 mahkûm ile alınan sosyal desteği incelemek üzere yürüttükleri boylamsal çalışmada, cezaevi sürecinde ve sonrasında alınan sosyal desteğin yaşam kalitesi üzerinde olumlu etkisi olduğu, ancak sosyal destek ve tekrar cezaevine girme arasında ilişki olmadığı görülmüştür. Sosyal desteği, House'un (1981) kavramsallaştırdığı gibi ele alan bazı araştırmacılar, mahkûmlar arası yaygın olan bilgi desteğinin, genellikle birbirini teşvik etme ve sağlık, davranışlar, aile ilişkilerini yürütme, yasal ve maddi konular ve eğitim üzerine bilgi paylaşma olarak ortaya çıktığını belirlemiş ve mahkûmların tavsiye ve yardım için diğer mahkûmlara başvurmayı tercih ettiklerini rapor etmişlerdir (Brosens ve ark. 2014, Clone ve DeHart 2014, Kjellstrand ve ark. 2021). Cezaevi koşullarında sağlanan araçsal desteğin ise, sıklıkla, iş bulma, temel kaynakları sağlama, çocuk bakımı, madde/alkol bırakma desteği ve cezaevi sonrasını planlama olduğu tespit edilmiş ve bu desteğin en yaygın kaynağının aileler olduğu, ancak çeteler gibi antisosyal grupların da araçsal destek sağlayabileceği belirtilmiştir (Clone ve DeHart 2014, Kjellstrand ve ark. 2021, Butler 2022). Skowronski ve Talik'in (2020), 390 erkek mahkûmla sosyal desteğin, mahkûmların dayanıklılık ve yaşam kalitesi düzeyi üzerindeki aracı rolünü inceledikleri çalışmada, bilgi formunda sosyal desteğin yaşam kalitesinin tüm alt boyutları için anlamlı bir faktör olduğu belirlenmiş, değerlendirme desteğinin, kişinin yaşam kalitesine dair öznel değerlendirmesini önemli ölçüde artırdığı tespit edilmiş, ancak, duygusal destek ile yaşam kalitesinin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Oysaki cezaevinde daha çok şefkat, sevdiği için doğruları söyleme, bağ kurma, bakım verme, birbirini önemseme ve sahip çıkma olarak gözlemlenen duygusal destek (Kjellstrand ve ark. 2021), sıklıkla salıverilme sonrası azalmış madde kullanımı, depresyon ve anksiyete düzeyleri gibi olumlu psikolojik çıktılar ile ilişkilendirilmiştir (Muñoz-Laboy 2014, Andersen 2018).

Alan yazında duygusal destek olarak da ifade edilen algılanan sosyal destek ise, çok sayıda çalışmada, olumlu ruh sağlığı çıktıları ve azalmış ruh sağlığı semptomları, mükerrer suç oranı, madde kullanımı, kendine zarar ve intihar ile ilişkili bulunmuştur (Asberg ve Renk 2014, Richie ve ark. 2019, Caravaca-Sánchez ve Wolff 2020, Favril ve ark. 2020). Örneğin, Çıvgın'ın (2015) çalışmasında, ziyaretçisi düzenli gelen mahkûmların, gelmeyenlere göre dayanıklılığının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Baharudin ve arkadaşlarının (2021), cezaevi koşullarında sosyal desteğin önemini, Malezya'da bulunan ve madde kullanımı ilişkili suç işlemiş 457 hükümlüden oluşan bir örnekleme inceledikleri çalışmada, cezaevi ortamı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiye tümüyle sosyal desteğin aracı olduğu görülmüştür. Listwan ve arkadaşlarının (2010) 1616 eski erkek mahkûmla cezaevinde zorbalığa

uğramanın psikolojik etkilerini araştırdıkları çalışmada, sosyal desteğin, travma mağduru mahkûmların posttravmatik bilişlerini ve travma semptomlarını azaltarak psikolojik iyi oluşunu arttırdığı belirlenmiş, ancak, hapisnede gördükleri baskı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide sosyal desteğin düzenleyici bir rolü olmadığı rapor edilmiştir.

Jacoby ve Kozie-Peak'in (1997) çalışmasında ise, cezaevinde ve sonrasında alınan sosyal destek ile salıverilme sonrası yaşam kalitesi arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Skarupski ve diğerlerinin (2016), olumsuz çocukluk yaşantılarının orta yaştaki depresyon belirtileri ve yaşam kalitesi üzerindeki etkisini incelemek üzere 192 erkek mahkûm ile gerçekleştirdikleri çalışmada, sosyal destek ve baş etme mekanizmalarının, olumsuz çocukluk yaşantıları ve cezaevindeki yaşam kalitesi arasındaki ilişkiye aracılık ettiği belirlenmiştir. Skowroński ve Talik'in (2021), mahkûmların yaşam kalitesi ile ilişkili olabilecek faktörleri araştırdıkları ve 390 erkek mahkûmla yürüttükleri çalışmada, sosyal desteğin, dayanıklılık ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkide düzenleyici rolü olduğu ve yaşam kalitesini koruyan önemli bir faktör olduğu görülmüştür. Yine Skowroński ve Talik'in farklı çalışmalarında (2021, 2023), mahkûmların bireysel yaşam kalitesinin, sosyal destek, öz yeterlik, dayanıklılık ve dini tutumun yoğunluğu ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bahsi geçen çalışmalarda, sosyal desteğin, dine yönelme baş etme mekanizmasının negatif bir yordayıcısı olduğu, bunun yararlı sosyal destek kullanımına yönelme ile sonuçlandığı, ancak bu ilişkinin mahkûmların yaşam kalitesindeki düşüklük ile ilişkili olduğu görülmüştür. Araştırmacılar, bu bulguyu, mahkûmların zor koşullarda sosyal destek aradıkları, bulamayınca dine yöneldikleri, ancak yine de sosyal destek aramaya devam ettikleri şeklinde açıklamışlardır.

Örneğin, Yee'nin (2019) eski mahkûm olan 54 Siyahi kadınla algılanan sosyal destek ve ırk merkezliyetçiliğinin dayanıklılık üzerindeki koruyucu etkisini araştırdığı çalışmada, algılanan sosyal destek düzeyinin depresyonu yordadığı ve algılanan sosyal destek düzeyi arttıkça depresyon düzeyinin azaldığı görülmüştür. Aslan ve arkadaşlarının (2019) 86'sı madde kullanan mahkûm kişiler ve 90'ı hüküm giymemiş ve madde kullanmayan kişilerden oluşan toplam 176 kişi ile algılanan sosyal destek ve depresyon düzeyi arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, kontrol grubunun toplam algılanan sosyal destek düzeyinin, mahkûmlarınkinden yüksek olduğu, fakat bu durumun, aileden alınan sosyal destek için geçerli olmadığı tespit edilmiştir. Aynı çalışmada, mahkûmların depresyon düzeyinin, kontrol grubununkinden yüksek olduğu, ancak algılanan sosyal destek düzeyi görece yüksek olan mahkûmların depresyon düzeyinin, diğer mahkûmlarınkinden daha düşük olduğu bulunmuştur.

Çıvgın'ın (2015) çalışmasında cezaevine ilk kez girenlerin, birden çok kez girenlere göre ve disiplin cezası almamış olanların, alanlara göre, algılanan sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, Ravanoğlu'nun (2018) çalışmasında, daha önce cezaevine girmemiş olanların algılanan sosyal destek düzeyinin, tekrarlı cezaevi girişi olan mahkûmlarınkinden yüksek olduğu görülmüştür. Oral'ın (2015) mahkûmların algılanan ebeveyn tutumu ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkiyi 251 mahkûmdan oluşan bir örneklem ile araştırdığı çalışmada, daha önce suç işlememiş ve cezaevine girmemiş olanların toplam ve aileden algılanan sosyal destek puanlarının, mükerrer suç işlemiş ve birden çok kez cezaevine girmiş olanlarınkinden göre yüksek olduğu görülmüştür.

Asber ve Renk'in (2020) çocukluk çağında cinsel istismar geçmişi olan ve ABD'de bulunan toplam 169 mahkûm ve 420 üniversite öğrencisi kadını karşılaştırdıkları çalışmada, sosyal desteğin, mükerrer suç ihtimalini azalttığı ve madde kullanımının bu ihtimali artırdığı tespit edilmiştir. Aynı çalışmada, mahkûmların, madde kullanımı gibi işlevsel olmayan baş etme stratejilerini daha yaygın kullandıkları ve mevcut sosyal destek düzeyini daha yetersiz buldukları belirlenmiştir. Shammî'nin (2020), yine ABD'de bulunan 2930 kadın mahkûm ile sosyal destek değişkenlerinin kurum içi kural ihlalleri üzerindeki düzenleyici etkisini araştırdığı çalışmada, stres düzeyi artan ve düzenli olmayan sosyal desteğe sahip olan mahkûmların, madde kullanımı nedenli kural ihlali yapmaya daha yatkın oldukları belirlenmiştir. Benzer bir bulgu, Caravaca-Sánchez ve Wolff'un (2020), çocukluk istismarı ve sosyal desteğin madde kullanımı üzerindeki etkisini incelemek üzere İspanya'da bulunan toplam 943 erkek mahkûmla yürüttükleri çalışmada da elde edilmiş ve madde kullanımı olmayanların sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğu ve sosyal destek ve dayanıklılığın, madde kullanımına karşı koruyucu rol oynadığı belirlenmiştir. Bu çalışmaya göre, çoklu madde kullanımı olan grubun hem sosyal destek düzeyi hem de dayanıklılık düzeyi, tek bir madde kullananlara ve madde kullanmayanlarınkinden göre daha düşüktür, tek bir madde kullanan grubun duygusal destek, toplam sosyal destek ve dayanıklılık ortalaması ise madde kullanmayanlara göre daha düşüktür. Oral'ın (2015) çalışmasında, mahkûmların algılanan sosyal destek düzeyinin orta seviyede olduğu, en fazla aileden sosyal destek algıladıkları ve psikiyatrik ilaç ve madde kullanmayan mahkûmların, toplam, aile ve özel kişiden algılanan sosyal destek düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada, madde kullanımı ve intihar girişimi olmamış ve kendine zarar davranışı göstermemiş mahkûmların, aileden algıladıkları sosyal destek düzeyinin, intihar girişimi ve kendine zarar davranışı gösterenlere göre yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çok sayıda çalışma, sosyal desteği yüksek olan bireylerin daha az intihar düşüncesi olduğunu ve intihar eğilimini daha kolay aştığını göstermiştir (Wang ve ark. 2022). Nitekim İntiharın Kişilerarası Psikolojik Kuramına göre, azalan aidiyetin algılanan yük olma ile etkileşimi, intihar isteğinin arkasındaki ana itkidir (Joiner 2015). Bunu destekler şekilde, daha yoğun intihar düşüncesine sahip mahkûmların algılanan yük olma seviyesinin de daha yüksek olduğu gösterilmiştir (Mandracchia ve Smith 2015). Mahkûm popülasyonlarında yürütülen başka çalışmalarda da sosyal destek azlığı ile ölümcül veya intihar amaçlı kendine zarar davranışları arasında ilişki bulunmuştur (Marzano ve ark. 2011, Rivlin ve ark. 2013, Marzano ve ark. 2016, Pratt ve Foster 2020). Örneğin, Zheng ve arkadaşlarının (2020), Çin’de bulunan 626 kadın mahkûm ile çocukluk çağı travması ve intihar düşüncesi arasındaki ilişkide olumsuz duygulanım ve sosyal desteğin aracı rolünü araştırdıkları çalışmada, çocukluk travması geçmişi olan mahkûmlarda, çocukluk travması ve intihar düşüncesi arasındaki ilişkiye, sosyal destek ve negatif duyguların zincirleme şekilde aracı rol oynadığı belirlenmiştir. Benzer şekilde, Pratt ve Foster’ın (2020) İngiltere’de bulunan 100 erkek mahkûmlarla yürüttükleri çalışmada, sosyal desteğin erişilebilirliğine dair algı ve intihar düşüncesi arasında negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir, ancak, sosyal destekten memnuniyet ile intihar düşüncesi arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu bulguya benzer şekilde beklenmedik olan bir diğer bulgu da Esmailzadeh Ghandehary ve arkadaşlarının (2019) yürüttükleri çalışmada elde edilmiş ve mahkûmların intihara eğilimli davranışlarını, dayanıklılık ve antisosyal özelliklerin açıkladığı fakat sosyal desteğin açıklamadığı görülmüştür. Pek çok araştırmada, intihar düşüncesinden eylemine geçişte önemli duygusal ve fiziksel zorluklar olduğu ve bu zorlukların aşılmasının intihar düşüncesine zemin hazırlayan faktörlerden farklı bir donanım gerektirdiği vurgulanmıştır (Anestis ve Capron 2016). Bu bulgular bir arada düşünüldüğünde, intihar düşünceleri olan mahkûmların, kendilerini yük gibi hissetme veya cezaevi dışında olan ve temasta kalmak istemedikleri insanlardan uzaklaşmış olma gibi nedenlerle azalmış sosyal ilişkilerden memnun olabilecekleri ve intihar düşüncesi olan mahkûmların sosyal destekten memnuniyetlerinin ruh sağlıklarının iyi bir göstergesi olmayabileceği göz önüne alınmalıdır. Dahası intihar düşüncesi ile eyleminin ayrımı açısından düşünceden eyleme geçiş için uygun psikolojik ve fiziksel özelliklere sahip olan mahkûmların iyi taranması ve tespit edilmesi gerekmektedir.

Özetle, bu çalışmaların bulguları değerlendirildiğinde, genel popülasyona benzer şekilde, mahkûm popülasyonunda da sosyal desteğin, azalmış psikolojik belirtiler ve artmış olumlu psikolojik çıktılarla ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Dahası, sosyal desteğin, mükerrer suç işleme, madde kullanımı ve intihar ile de ilişkili olduğu görülmektedir. Mahkûm popülasyonu özelinde, sosyal destek, cezaevi ziyaretleri ve yalnızlık arasındaki ilişkinin önemli bir konu olduğu dikkat çekmektedir. Öyle ki derlenmiş çalışmalarda, mahkûmlar için kayda değer bir sosyal destek kaynağı olan ziyaretçiler ile olumlu psikolojik çıktılar arasındaki ilişkinin altında yatan mekanizmanın sosyal destek olduğu ve ziyaret ile yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkide de sosyal desteğin rolü olduğunu düşündüren bulgular elde edilmiştir. Bu ise, mahkûmların ziyaretçilerinin kim olduğunun, bu ziyaretçilerle ilişkilerinin nasıl olduğunun ve ziyaret sıklığının, göz önüne alınması gereken faktörler olduğuna işaret etmektedir. Mahkûmların algıladıkları sosyal desteğin farklı formlarının çeşitli psikolojik çıktılarla ilişkisinin ayrıca ele alınması gerekliliği ise bir diğer öne çıkan konudur. Buna göre, cezaevi koşullarında da ön plana çıkan bilgi desteği ve araçsal destek gibi farklı sosyal destek formlarının kaynaklarının kim olduğu oldukça önemli olabilir. Bu durum, araştırmalarda, mahkûmlar ile cezaevi çalışanları ve diğer mahkûmlar arası ilişkilere vurgu yapılması gerektiğine işaret etmektedir. Son olarak, çalışmalardan elde edilen sonuçlar, olumlu psikolojik çıktılar, madde kullanımı, intihar, kendine zarar ve mükerrer suç işleme açısından cezaevi süresinde olduğu kadar cezaevi sonrasında da sosyal desteğin kayda değer etkisini göstermektedir.

Sosyal Desteğin Mahkûmların Sosyodemografik Özellikleri ile İlişkisi

Olumlu psikolojik çıktılar ve değiştirilebilirliği ile mahkûm ruh sağlığı için ön plana çıkan sosyal desteğin, mahkûmların görece az değişiklik gösterecek olan sosyodemografik özellikleri ile ilişkisini incelemek, müdahale gruplarının belirlenmesi ve uygun müdahale programlarının geliştirilmesi için önemli olacaktır. Bu amacın gerçekleşmesine katkıda bulunabilecek araştırmalardan biri olan Özkürçügil’in (1998) çalışmasında, kadın mahkûmların yalnızlık düzeyinin erkek mahkûmlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgunun aksine, Jiang ve Winfree’nin (2006) ABD’de bulunan 14.000’den fazla kadın ve erkek mahkûm ile sosyal desteğin ceza infaz kurumuna uyum üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmada ise, kadın mahkûmların erkek mahkûmlara göre daha fazla sosyal destek aldıkları belirlenmiştir. Araştırmacılar, bu bulguyu, hem kadınların daha çok arkadaşlık bağı kurma eğilimi göstermeleri ile hem de erkeklerin daha fazla zorbalık yaşanan bir ortamda bulunuyor olmaları ihtimali ile ilişkilendirmişlerdir. Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre, evli erkek mahkûmların bekarlara göre daha az kurum içi kural ihlali yapmış ve disiplin cezası almış oldukları, ancak kadın mahkûmlar arası medeni duruma göre böyle bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür. Bu bulgularından

hareketle, evli erkek mahkûmların, evli kadın mahkûmlara göre eşlerinden daha çok sosyal destek almış olduklarını öne sürmek mümkün görünmektedir.

Bunun aksine, Hamzah ve Kumalasari'nin (2018), müebbet hapis cezası almış kadınların dayanıklılığında öz kabul ve romantik partnerin rolünü araştırmak üzere Endonezya'da gerçekleştirdiği çalışmada, müebbet hapis cezası almış kadınların öz kabul düzeyleri ve romantik partnerleri, dayanıklılıklarını artırmaktadır. Çıvgın'ın (2015) çalışmasında ise, cinsiyetten bağımsız olarak, evli mahkûmların aile ve özel kişiden algılanan sosyal destek düzeyinin diğerlerininkinden yüksek olduğu belirlenmiştir. Aydın (2010), Oral (2015) ve Karamustafa'nın (2017) bulgularına göre ise, yalnızlık düzeyi medeni duruma göre farklılaşmamaktadır. Aydın'ın (2010) çalışmasında, geçmişte yalnız yaşama ile yalnızlık düzeyinin farklılaşmadığı belirlenmiştir, fakat Karamustafa'nın (2017) çalışmasında geçmişte ailesiyle yaşayanların yalnızlık düzeyinin daha düşük olduğu görülmüştür. Bu bulgular, daha önceki bulgular gibi, etkileri açısından cezaevi ziyaretleri, yalnızlık ve sosyal destek arasındaki farklılıkların çalışmalarda göz önüne alınması gerektiğine işaret etmektedir.

Sosyal destek ile yaş arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalardan biri olan Aslan ve arkadaşlarının (2019) 17-56 yaş arası mahkûmlarla yürüttükleri çalışmada, mahkûmların yaşı ilerledikçe arkadaştan aldıkları sosyal destek düzeyinin azaldığı tespit edilmiştir. Benzer bir bulgu, Çağlak'ın (2017) 18 yaş üstü fiziksel şiddet mağduru kadınlarda sosyal destek, dayanıklılık ve yaşam doyumunu araştırdığı çalışmada da elde edilerek, fiziksel şiddete maruz kalmış kadınların algılanan sosyal destek düzeyinin yaşla azaldığı belirlenmiştir. Yine benzer şekilde, Özkürkçügil (1998), 60 yaş üstü mahkûmların yalnızlık düzeyinin daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Bunlardan farklı olarak, Oral'ın (2015), çoğunluğunu 22-46 yaş arası mahkûmlardan oluşan bir örnekleme yürüttüğü ve Kına'nın (2019) çoğunluğunu 23-30 yaş arası travmatik yaşantısı olan bireylerden oluşan bir örnekleme gerçekleştirdiği çalışmalarda, sosyal desteğin yaşla değişmediği görülmüştür. O hâlde yaş ve sosyal destek ilişkisi, belirli bir yaş aralığında anlamlı değilken, belirli bir yaşın üstünde yaş ile sosyal destek arasındaki ilişki negatif olabilir. İleri yaş grubu mahkûmlar için planlanacak program ve müdahalelerde bu durumun dikkate alınması tavsiye edilebilir.

Mahkûmların eğitim düzeyi ile sosyal destek arasındaki ilişki incelendiğinde de sosyal destek tanımına göre farklılaşan bulgular olduğu görülmüştür. Örneğin, Özkürkçügil'in (1999) çalışmasında, mahkûmların eğitim durumu ile yalnızlık duyguları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve ilkökul mezunu mahkûmların üniversite mezunlarına göre kendilerini daha yalnız hissettikleri belirlenmiştir. Benzer şekilde, Aydın'ın (2010) çalışmasında, ilkökul mezunu mahkûmların yalnızlık düzeyinin üniversite mezunu olanlarınkinden yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmalardan farklı olarak, Oral (2015), sosyal desteğin, bireyin ve ebeveyninin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Aynı çalışmada, çalışan mahkûmların, çalışmayanlara göre, özel kişiden algıladıkları ve toplam algıladıkları sosyal destek düzeyinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öyleyse daha düşük eğitim seviyesine sahip mahkûmların daha yalnız hissettikleri, ancak algılanan sosyal desteğin eğitime göre farklılaşmadığı söylenebilir. Bu durum, hem eğitim düzeyinin kendisiyle hem de ekonomik durum gibi eğitim düzeyi ile ilişkili farklı faktörler ile ilişkili olabilir.

Son olarak, suç ve alınan ceza ilişkili değişkenler ile sosyal destek arası ilişkiler ele alındığında birkaç nokta öne çıkmaktadır. Örneğin, Karamustafa'nın (2017) çalışmasında, ceza infaz kurumunda geçirilen süre arttıkça yalnızlığın arttığı tespit edilmiştir. Özkürkçügil (1998) ise cezaevinde geçen süre ve işlenen suçun cinsi ile yalnızlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulmamıştır. Benzer şekilde, Oral'ın (2015) çalışmasında da sosyal desteğin işlenen suça göre farklılaşmadığı görülmüştür. Aynı çalışmada, suçu kabul etmeyen mahkûmların, kabul edenlere kıyasla, toplam algılanan sosyal destek puanının yüksek olduğu ve bunun hem aileden hem özel kişiden algılanan sosyal destek düzeyi için görüldüğü, buna karşın, suçu kabul edenlerin, arkadaştan algıladığı sosyal destek düzeyinin, etmeyenlere göre, yüksek olduğu belirlenmiştir. Çıvgın'ın (2015) çalışmasında ise, suç türü değişkenine göre algılanan sosyal destek düzeyinde farklılaşma olduğu ve suçunu belirtmek istemeyen mahkûmların özel bir kişiden algılanan sosyal destek puanının, suçunu belirtenlere göre yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, sosyal destek düzeyin işlenen suçun türünden ziyade suçu kabul etme durumuna göre değiştiğine işaret etmektedir. Üstelik suçu kabul etme ile algılanan sosyal destek türü de değişmektedir. Bu durum, suçu kabul etmeyen kişilerin haksızlığa uğrama anlatısı ile özellikle aile ve partnerlerinden aldıkları desteği artırıyor olabileceklerini düşündürmektedir. Suçu kabul eden mahkûmların ise eleştiri alıyor olabilecekleri ve anlaşılma hissedebilecekleri akla gelmektedir.

Sosyal desteğin mahkûmların sosyodemografik özellikleriyle ilişkisini inceleyen çalışmalar değerlendirildiğinde, sosyal destek düzeyinin, cinsiyet, medeni durum ve cinsiyet ve medeni durum etkileşimi ile ilişkili olabileceği anlaşılmaktadır. Dahası, mahkûmların cezaevi öncesi yaşam koşullarının da sosyal destek ile ilişkisi olduğu düşünülebilir. Eğitim ile ilişkili olmayabileceği ileri sürülebilecek sosyal desteğin, yaş ile azalabileceği görülmekte ve bu ileri yaştaki mahkûmlar için farklı müdahalelere ihtiyaç duyulabileceğine işaret etmektedir. Suç türü ve

ceza süresi de sosyal destekle ilişkili görünmektedir ve suçu kabul edip etmeme durumunun sosyal destek ile ilişkisi, gelecek çalışmalara ilham verebilecek bir konu olarak öne çıkmaktadır.

Sonuç

Bu derlemede yer verilen çalışmaların bulguları genel olarak değerlendirildiğinde, mahkûm ruh sağlığı ile sosyal destek ilişkisinin önemi ortaya çıkmaktadır. Nitekim çok sayıda çalışmada, cezaevi öncesinde, sırasında ve sonrasında mahkûmların sahip olduğu sosyal desteğin, azalmış psikolojik belirti ve artmış yaşam kalitesi, yaşam doyumu ve dayanıklılık gibi olumlu psikolojik çıktılar ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Dahası, sosyal desteğin, uyumlu baş etme mekanizmaları ve azalmış mükerrer suç işleme, madde kullanımı, kendine zarar ve intihar davranışları ile ilişkisinin yoğun araştırma gerektiren bir konu olduğu anlaşılmıştır. Bu çalışmaların bulguları, mahkûm ruh sağlığı için sosyal desteğin farklı formlarının ve kaynaklarının önemine işaret etmiş ve mahkûmların sosyodemografik özelliklerinin de dikkat edilmesi gereken bileşenler olduğunu vurgulamıştır.

Buna göre, mahkûm ruh sağlığını iyileştirme, koruma ve sürdürme ve suç davranışını önleme için geliştirilecek çalışmalarda, programlarda ve müdahalelerde değerlendirmeye alınması gereken bazı başlıklar ortaya çıkmaktadır. Öyle ki mahkûm ruh sağlığı için cezaevinin kısıtladığı sosyal desteğin, cezaevlerinde iyileştirilmesine yönelik girişimlerde bulunulmalıdır. Sözü edilen girişimlerde sosyal desteğin tanımı iyi yapılmalı ve ilişkili olabilecek değişkenler doğru seçilmelidir. Yine bu girişimlerde sosyal desteğin farklı formlarının farklı çıktıları olabileceği göz önüne alınmalıdır. Sosyal desteğin bileşenlerinden olan sosyal ağların kaynakları zenginleştirilmeli ve ziyaretçilerin yanı sıra cezaevi personeli ve diğer mahkûmlar önemli destek kaynakları olarak değerlendirilmeli, mahkûmların kişilerarası ilişkilerdeki becerileri iyileştirilmeli ve cezaevi içi olumlu ilişkileri teşvik edecek programlar geliştirilmelidir. Mahkûmların ziyaretçiler, diğer mahkûmlar ve cezaevi personeli ile ilişkilerine dair değerlendirmelerini tespit etmek üzere düzenli taramalar yapılmalıdır. Sosyal desteğe, ruhsal belirti düzeyini azaltmak için ilk başvurulacak değişkenlerden biri olarak bakılmalı ve bunun, suç davranışının tekrarındaki önemi gözetilerek mahkûmların cezaevi çıkışında yakın ilişki içinde olacağı kişilere yönelik programlar da tasarlanmalıdır. Madde kullanımı, kendine zarar ve intihar davranışlarını önlemek için sosyal desteğin iyileştirilmesine başvurulmalı ve bu davranışları gerçekleştiren ya da gerçekleştirme riski yüksek olan mahkûmlar doğru değerlendirilmelidir. Sosyodemografik ve psikolojik özellikler gözetilerek sosyal destek yetersizliğinden mağdur olabilecek risk grupları belirlenmeli ve bu gruplar için ayrıca sosyal destek programları geliştirilmelidir.

Özetle, sosyal desteğin tanımlanması ve ölçülmesindeki güçlükler rağmen değiştirilebilirliği ve müdahale edilebilirliği ile mahkûm ruh sağlığı için değerinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Bu görüşten hareketle hazırlanmış olan bu derlemede sunulan değerlendirme ve önerilerle gelecek araştırma, program ve müdahalelere katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Kaynaklar

- Andersen TS (2018) Social support and one-year outcomes for women participating in prison-based substance abuse treatment programming. *Crim Justice Stud*, 31:80-94.
- Acoba EF (2024) Social support and mental health: the mediating role of perceived stress. *Front. Psychol*, 15:1330720.
- Anestis MD, Capron DW (2016) An investigation of persistence through pain and distress as an amplifier of the relationship between suicidal ideation and suicidal behavior. *J Affect Disord*, 196:78-82.
- Arditti JA (2005) Families and incarceration: An ecological approach. *Fam Soc*, 86:251-260.
- Arditti JA (2012) *Parental Incarceration and the Family: Psychological and Social Effects of Imprisonment on Children Parents and Caregivers*. New York, NYU Press.
- Ankan D, Kahriman İ (2002) Yenidoğan bebeği olan primipar annelerin ailelerinden algıladıkları desteğin sorun çözme becerilerine etkisi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 5:60-67.
- Asberg K, Renk K (2013) Comparing incarcerated and college student women with histories of childhood sexual abuse: the roles of abuse severity support and substance use. *Psychol Trauma*, 5:167-175.
- Aslan A, Arıcağ OT, Karadaşlı B (2019) Madde kullanan hükümlü bireylerin algıladıkları sosyal destek ile depresyon arasındaki ilişki. *Bağlımlılık Dergisi*, 20:1-11.
- Aydın İ (2010) *Cezaevi hükümlülerinin yalnızlık düzeyleri ve ruhsal belirti düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi)*. İstanbul, Maltepe Üniversitesi.
- Barrera Jr M (1986) Distinctions between social support concepts measures and models. *Am J Community Psychol*, 14:413-445.
- Beckmeyer JJ, Arditti JA (2014) Implications of in-person visits for incarcerated parents' family relationships and parenting experience. *J Offender Rehabil*, 53:129-151.

- Berkman LF (1984) Assessing the physical health effects of social networks and social support. *Annu Rev Public Health*, 5:413-432.
- Baharudin MN, Mohamad M, Karim F (2021) The importance of social support during imprisonment: a case of Malaysian drug-abuse prisoners. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 11:1458-1474.
- Black MA (2015) Exploring the relationship between visitation and depressive symptoms of incarcerated fathers (Master's thesis). Florida, Florida State University.
- Blackburn AG, Mullings JL, Marquart JW (2008) Sexual assault in prison and beyond: Toward an understanding of lifetime sexual assault among incarcerated women. *Prison J*, 88:351-377.
- Blitz CL, Wolff N, Shi J (2008) Physical victimization in prison: The role of mental illness. *Crim Justice Behav*, 35:1186-1202.
- Boutte JM (1991) Stress depression and behavioral manifestations of social support: a prospective approach (Doctoral thesis). Indiana, Purdue University.
- Brosens D, De Donder L, Vanwing T, Dury S, Verté D (2014) Lifelong learning programs in prison: Influence of social networks on participation. *Procedia Soc Behav Sci*, 116:518-523.
- Buschmann M, Hollinger L (1994) Influence of social support and control on depression in the elderly. *Clin Gerontol*, 14:13-28.
- Butler HD (2022) Understanding how in-prison experiences influence female offenders' maladjustment to prison. *Justice Q*, 39:174-200.
- Caravaca-Sánchez F, Wolff N (2020) Predictors of substance use among male prisoners in Spain: the role of childhood abuse and social support. *J Soc Social Work Res*, 11:313-337.
- Clone S, DeHart D (2014) Social support networks of incarcerated women: Types of support, sources of support, and implications for reentry. *J Offender Rehabil*, 53: 503-521.
- Cobb S (1976) Social support as a moderator of life stress. *Psychosom Med*, 38:300-314.
- Cobb S (1979) Social support and health through the life course. In *Aging From Birth to Death: Interdisciplinary Perspectives* (Ed MW Riley):93-206. Boulder, Westview Press.
- Cochran JC (2012) The ties that bind or the ties that break: Examining the relationship between visitation and prisoner misconduct. *J Crim Justice*, 40:433-440.
- Cochran JC, Mears DP (2013) Social isolation and inmate behavior: A conceptual framework for theorizing prison visitation and guiding and assessing research. *J Crim Justice*, 41:252-261.
- Cohen LH, McGowan J, Fooskas S, Rose S (1984) Positive life events and social support and the relationship between life stress and psychological disorder. *Am J Community Psychol*, 12:567-587.
- Cohen S (1988) Psychosocial models of the role of social support in the etiology of physical disease. *Health Psychol*, 7:269-297.
- Cohen S, Hoberman HM (1983) Positive events and social supports as buffers of life change stress. *J Appl Soc Psychol*, 13:99-125.
- Cohen S, Wills TA (1985) Stress social support and the buffering hypothesis. *Psychol Bull*, 98:310-357.
- Coyne JC, DeLongis A (1986) Going beyond social support: the role of social relationships in adaptation *J Consult Clin Psychol*, 54:454-460.
- Colvin M (2000) *Crime and Coercion: An Integrated Theory of Chronic Criminality*. New York, St. Martin's Press.
- Curley E, Killian M, Renn T, Veeh C, Pettus C (2024) Validation of a multi-dimensional social support measure for individuals who are incarcerated. *Res Soc Work Pract*, doi: 10.1177/1049731524122.
- Çağlak DR (2017) Fiziksel şiddet mağduru kadınlarda sosyal destek algısı psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu (Yüksek lisans tezi). Mersin, Mersin Üniversitesi.
- Çalıcı Yılmaz (2016) Bir tutuklu-hükümlü psikiyatri servisine yatırılan olguların sosyodemografik, klinik ve suça ilişkin özelliklerinin incelenmesi ve tekrarlayıcı yatışı olan ve olmayan olguların karşılaştırılması (Tıpta uzmanlık tezi). İstanbul, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi.
- Çıvgın U (2015) Hükümlülerin suç ve kaldıkları cezaevleri türlerine göre ruh sağlıklarının, psikolojik başetme ve psikolojik dayanıklılıklarının incelenmesi (Yüksek lisans tezi). İzmir, Gediz Üniversitesi.
- De Claire K, Dixon L (2017) The effects of prison visits from family members on prisoners' well-being prison rule breaking and recidivism: a review of research since 1991. *Trauma Violence Abuse*, 18:185-199.
- Dean A, Lin N (1977) The stress-buffering role of social support: problems and prospects for systematic investigation. *J Nerv Ment Dis.*, 65:403-417.
- Ducharme F, Stevens B, Rowat K (1994) Social support: conceptual and methodological issues for research in mental health nursing. *Issues Ment Health Nurs*, 15:373-392.
- Emasealu HU (2019) Attitude of inmates towards the prison library: a predictor of psychological wellbeing. *Brazilian Journal of Information Science*, 13:78-91.
- Esmailzadeh Ghandehary MR, Mottaghy Shahri MR, Mohamadi F (2019) Mental health status and resilience of female prisoners with an interventional role of physical activity. *Journal of Research and Health*, 9:488-495.
- Favril L, Indig D, Gear C, Wilhelm K (2020) Mental disorders and risk of suicide attempt in prisoners *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 55:1145-1155.

- Favril L, Vander Laenen F, Vandeviver C, Audenaert K (2017) Suicidal ideation while incarcerated: Prevalence and correlates in a large sample of male prisoners in Flanders Belgium. *Int J Law Psychiatry*, 55:19–28.
- Fioritti A, Melega V, Ferriani E, Rucci P, Scaramelli AR, Venco C, Santarini F (2001) Crime and mental illness: an investigation of three Italian forensic hospitals. *J Forensic Psychiatry*, 12:36-51.
- Funch DP, Mettlin C (1982) The role of support in relation to recovery from breast surgery. *Soc Sci Med*, 16:91-98.
- Ganster D C, Victor B (1988) The impact of social support on mental and physical health. *Br J Med Psychol*, 61:17-36.
- Goldstein EH, Robbins CW, McClean C, Macatula L, Conklin R. (2009). A peer-driven mentoring case management community reentry model: an application for jails and prisons. *Fam Community Health*, 32:309-313.
- Gottlieb BH (1983) *Social Support Strategies: Guidelines For Mental Health Practice*, 7th Ed. Thousand Oaks, CA, Sage.
- Gülada F (2016) Türkiye’deki genç yetişkinler arasında görülen depresif semptomların yordayıcıları: güvensiz bağlanma boyutları nevrotizm ve algılanan sosyal destek (Doktora tezi). İstanbul, Bahçeşehir Üniversitesi.
- Güngör A (1996) Üniversite öğrencilerinde sosyal destek negatif yaşam olayları öfkenin ifade edilme biçimi ile kendini suçlamanın fiziksel sağlık ve sosyal uyumla olan ilişkilerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Ankara, Hacettepe Üniversitesi.
- Hairston CF (1988). Family ties during imprisonment: Do they influence future criminal activity? *Fed Probat*, 52:48–52.
- Hairston CF (1991) Family ties during imprisonment: Important to whom and for what? *J Sociol Soc Welf*, 18:87–104.
- Hamzah I, Kumalari FH (2018) Self-acceptance and significant others as a factor of the resilience of female prisoners with life sentences. *Journal of Correctional Issues*, 1:90-99.
- Hirsch BJ (1980) Natural support systems and coping with major life changes. *Am J Community Psychol*, 8:159-172.
- Hogue C (1985) An epidemiologic approach to distributive nursing practice. In *Distributive Nursing Practice: A Systems Approach to Community Health*, 2nd ed. (Eds JE Hall, BR Weaver):58-81. Pennsylvania, Lippincott Williams and Wilkins.
- House JS (1981) *Work Stress and Social Support*. Reading, Addison-Wesley.
- House JS, Umberson D, Landis KR (1988) Structures and processes of social support. *Annu Rev Sociol*, 14:239-318.
- Hu S, Cai D, Zhang XC, Margraf J (2022) Relationship between social support and positive mental health: A three-wave longitudinal study on college students. *Curr Psychol*, 41:6712–6721.
- Jacoby JE, Kozie-Peak B (1997) The benefits of social support for mentally ill offenders: Prison-to-community transitions. *Behav Sci Law*, 15:483-501.
- Jiang S, Winfree Jr LT (2006) Social support gender and inmate adjustment to prison life: Insights from a national sample. *Prison J*, 86:32-55
- Joiner T (2005) *Why people die by suicide*. Massachusetts, Harvard University Press.
- Kahn RL, Antonucci T (1980) Convoys over the life cycle: attachment roles and social support In *Lifespan Development and Behavior*, 3rd ed. (Eds PB Baltes, O Brim):253-286. New York, Academic Press.
- Karamustafa M (2017) Samsun Vezirköprü M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kalan madde kullanım bozukluğu olan hükümlüler ile madde kullanmamış olan hükümlülerin yalnızlık düzeyleri ve benlik saygılarının incelenmesi (Yüksek lisans tezi). İstanbul, Beykent Üniversitesi.
- Kawachi I, Berkman LF (2001) Social ties and mental health. *J Urban Health*, 78: 458–467.
- Kına D (2019) 23 yaş üstü bireylerde travma sonrası büyüme düzeyinin travmatik yaşantı türü algılanan sosyal destek dünyaya ilişkin varsayımlar psikolojik sağlamlık ve ruhsal belirti düzeyi değişkenleri ile yordanması (Yüksek lisans tezi). İzmir, Ege Üniversitesi.
- Kjellstrand J, Clark M, Caffery C, Smith J, Eddy JM (2021) Reentering the community after prison: Perspectives on the role and importance of social support. *Am J Crim Justice*, 47:176–201.
- Krause N (1987) Life stress social support and self-esteem in an elderly population. *Psychol Aging*, 2:349-356.
- Laireiter A, Baumann U (1991) Network structures and support functions theoretical and empirical analyses In *The Meaning and Measurement of Social Support*. (Eds HOF Veiel, U Baumann): 33-56. London, Hemisphere Publishing Corporation.
- Lakey B, Scoboria A (2005) The relative contribution of trait and social influences to the links among perceived social support affect and self-esteem. *J Pers*, 73:361-388.
- Lambert VA, Lambert Jr CE, Klipple GL, Mewshaw EA (1989) Social support hardiness and psychological well-being in women with arthritis. *J Nurs Scholarsh*, 21:128-131
- Langford CPH, Bowsher J, Maloney JP, Lillis PP (1997) Social support: a conceptual analysis. *J Adv Nurs*, 25:95-100.
- Lazarus RS, Folkman S (1984) *Stress Appraisal and Coping*. New York, Springer.
- Lee LM (2019) Far from Home and All Alone: The Impact of Prison Visitation on Recidivism. *Am Law Econ Rev*, 21:431-481.
- Leidenfrost CM, Antonius D (2020) Incarceration and Trauma: A Challenge for the Mental Health Care Delivery System In *Assessing Trauma in Forensic Contexts* (Eds R Javier, E Owen, J Maddux J):85-110. Cham, Springer.
- Li F, Luo S, Mu W, Li Y, Zheng X, Xu B (2021) Effects of sources of social support and resilience on the mental health of different age groups during the COVID-19 pandemic. *BMC Psychiatry*, 21.

- Listwan SJ, Colvin M, Hanley D, Flannery D (2010) Victimization, social support, and psychological well-being: A study of recently released prisoners. *Crim Justice Behav*, 37:1140-1159.
- Mandrachia JT, Smith PN (2015) The interpersonal theory of suicide applied to male prisoners. *Suicide Life Threat Behav*, 45:293-301.
- Marzano L, Hawton K, Rivlin A, Fazel S (2011) Psychosocial influences on prisoner suicide: a case-control study of near-lethal self-harm in women prisoners. *Soc Sci Med*, 72:874-883.
- Marzano L, Hawton K, Rivlin A, Smith EN, Piper M, Fazel S (2016) Prevention of suicidal behavior in prisons. *Crisis*, 37:323-334.
- McDougall C, Pearson DA (2020) Technology as a means of rehabilitation: A measurable impact on reducing crime. In *The Palgrave Handbook of International Cybercrime and Cyberdeviance*. (Eds T Holt, A Bossler): 183-206. Cham, Palgrave Macmillan.
- Meyers TJ, Wright KA, Young JTN, Tasca M (2017) Social support from outside the walls: Examining the role of relationship dynamics among inmates and visitors. *J Crim Justice*, 52:57-67.
- Mitchell MM, Spooner K, Jia D, Zhang Y (2016) The effect of prison visitation on reentry success: A meta-analysis. *J Crim Justice*, 47:74-83.
- Moore KE, Siebert S, Brown G, Felton J, Johnson JE (2021) Stressful life events among incarcerated women and men: Association with depression, loneliness, hopelessness, and suicidality. *Health Justice*, 9:22.
- Moos R, Lemke S (1992) Sheltered care environment scale side of social support. *Western Journal of Nursing Research Manual*, 9:9-18.
- Moss EG (1973) *Illness, Immunity and Social Interaction*. New York, Wiley.
- Muñoz-Laboy M, Severson N, Perry A, Guilamo-Ramos V (2014) Differential impact of types of social support in the mental health of formerly incarcerated Latino men. *Am J Mens Health*, 8:226-239.
- Oral SO (2015) Mahkumların algıladıkları ebeveyn tutumları ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). İstanbul, Haliç Üniversitesi.
- Özkürkçügil AÇ (1998) Cezaevinde yalnızlık ve yalnızlığın depresyonla ilişkisi. *Kriz Dergisi*, 6: 21-31
- Pearlin LI (1989) The sociological study of stress. *J Health Soc Behav*, 30:241-256.
- Pleggenkuhle B, Huebner BM, Summers M (2018) Opting out: the role of identity capital and agency in prison visitation. *Justice Q*, 35:726-749.
- Poehlmann J (2005) Incarcerated mothers' contact with children, perceived family relationships, and depressive symptoms. *J Fam Psychol*, 19:350-357.
- Pratt D, Foster E (2020) Feeling hopeful: can hope and social support protect prisoners from suicide ideation? *J Forensic Psychol Res Pract*, 31:311-330.
- Procidano ME (1992) The nature of perceived social support: findings of meta-analytic studies. In *Advances in Personality Assessment*, 9th ed. (Eds CD Spielberger, JN Butcher):1-26. Hillsdale, Lawrence Erlbaum.
- Procidano ME, Heller K (1983) Measures of perceived social support from friends and from family: three validation studies. *Am J Community Psychol*, 11:1-24.
- Ravanoğlu A (2018) Ceza infaz kurumlarındaki mahkumlarda algılanan sosyal desteğin kurumdaki uyum ve ruhsal durum ile ilişkisinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). İstanbul, Işık Üniversitesi.
- Richie F, Bonner J, Wittenborn A, Weinstock LM, Zlotnick C, Johnson J (2019) Social support and suicidal ideation among prisoners with major depressive disorder. *Arch Suicide Res*, 25:1-8.
- Rivlin A, Hawton K, Marzano L, Fazel S (2013) Psychological characteristics and social networks of suicidal prisoners: towards a model of suicidal behaviour in detention. *PLoS One*, 8:e68944.
- Santiago PHR, Smithers LG, Roberts R, Jamieson L (2023) Psychometric properties of the Social Support Scale (SSS) in two Aboriginal samples. *PLoS One*, 18:e0279954.
- Shammi SH (2020) Social support mental health problems and rule infractions: a study of female inmates (Doctoral thesis). Illinois, Illinois State University.
- Siennick SE, Mears DP, Bales WD (2013). Here and gone: Anticipation and separation effects of prison visits on inmate infractions. *J Res Crime Delinq*, 50:417-444.
- Skowroński B, Talik E (2020) Resilience and quality of life among people serving prison sentences in penitentiary institutions: The mediating role of social support. *International Journal of Social Research*, 4:44.
- Skowroński B, Talik E (2021) Quality of life and its correlates in people serving prison sentences in penitentiary institutions. *Int J Environ Res Public Health*, 18:1655.
- Skowroński B, Talik E (2023) Psychophysical quality of life and its determinants in prisoners: the role of selected psychosocial factors. *Int J Prison Health*, 19:376-391.
- Stokes JP (1985) The relation of social network and individual difference variables to loneliness. *J Pers Soc Psychol*, 48:981-990.
- Şahin D (1999) *Sosyal Destek ve Sağlık*. Ankara, Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Teplin LA, McClelland GM, Abram KM, Weiner DA (2005) Crime victimization in adults with severe mental illness: Comparison with the National Crime Victimization Survey. *Arch Gen Psychiatry*, 62:911-921.

- Turner RJ, Brown RL (2010) Social support and mental health. In *A Handbook for the Study of Mental Health: Social Contexts Theories and Systems*. (Eds TL Scheid, TN Brown):200-212. Cambridge, UK, Cambridge University Press.
- Turner RJ, Frankel BG, Levin DM (1983) Social support: conceptualization measurement and implications for mental health. *Research in Community and Mental Health*, 3:67-111.
- Umberson D, Chen MD, House JS, Hopkins K, Slaten E (1996) The effect of social relationships on psychological well-being: are men and women really so different?. *Am Sociol Rev*, 61:837-857.
- Ünüvar A (2003) Çok yönlü algılanan sosyal desteğin 15-18 yaş arası lise öğrencilerinde problem çözme becerisine ve benlik saygısına etkisi (Yüksek lisans tezi). Konya, Selçuk Üniversitesi.
- Vaux A (1988) *Social Support: Theory Research and Intervention*. Westport, Praeger.
- Visher CA, O'Connell DJ (2012) Incarceration and inmates' self-perceptions about returning home. *J Crim Justice*, 40:386-393.
- Wang X, Lu Z, Dong C (2022) Suicide resilience: a concept analysis. *Front Psychiatry*, 13: 984922.
- Wellman B (1981) Applying network analysis to the study of support. In *Social Networks and Social Support* (Ed B Gottlieb): 171-200. Thousand Oaks, CA, Sage.
- Wellman B (1990) The place of kinfolk in personal community networks. *Marriage Fam Rev*, 15:195-227
- Wildeman C, Western B (2010) Incarceration in fragile families. *Future Child*, 20:157-177.
- Wolff N, Blitz C, Shi J, Siegel J, Bachman R (2007) Physical violence inside prison: Rates of victimization. *Crim Justice Behav*, 34:588-599.
- Wolff N, Shi J, Bachman R (2008) Measuring victimization inside prisons: Questioning the questions. *J Interpers Violence*, 23:1343-1362.
- Yee SE (2019) Resilience in formerly incarcerated Black women: race centrality and social support as protective factors (Masters thesis). College Park, University of Maryland.
- Yıldırım İ (2004) Depresyonun yordayıcısı olarak sınav kaygısı gündelik sıkıntılar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27:241-250.
- Zheng F, Wu W, Wang L, Ngoubene-Atioky AJ, Chen L (2021) Childhood trauma and suicidal ideation among Chinese female prisoners: the mediating roles of negative emotions and social support. *Pers Individ Dif*, 168:110405.

Yazarların Katkıları: Çalışmaya önemli bir bilimsel katkı sağlandığı ve makalenin hazırlanmasında veya gözden geçirilmesinde yardımcı olduğu tüm yazar(lar) tarafından beyan edilmiştir.

Danışman Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Bu çalışma için finansal destek alındığı beyan edilmemiştir.

Authors Contributions: The author(s) have declared that they have made a significant scientific contribution to the study and have assisted in the preparation or revision of the manuscript

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared.

Financial Disclosure: No financial support was declared for this study.